

Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult

Úvod

Na základě Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů (č.j. 34776/98-22 ze dne 4. května 1999) byla od roku 1999 do výuky základních a středních škol začleněna tematika ochrana člověka za mimořádných událostí (dále jen „OČMU“). V důsledku rozsáhlých povodní v srpnu 2002, byl stávající pokyn v součinnosti s Ministerstvem vnitra aktualizován (č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003) a dodatkem k učebním dokumentům „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ (č. j. 13 586/03-22 ze dne 4. března 2003) byly doplněny platné učební texty.

Vzhledem k absenci adekvátně připravených učitelů k výuce dané tematiky se Hasičský záchranný sbor ČR (dále jen „HZS ČR“) aktivně zapojil do realizace uvedeného pokynu a zahájil spolupráci se školami v následujících oblastech:

- pomoc při přípravě praktických cvičení z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí,
- organizace soutěží orientovaných na danou problematiku,
- organizace besed pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky,
- pořádání ukázek z činnosti jednotek požární ochrany (samostatně, nebo ve spolupráci s dalšími složkami IZS),
- umožňování exkurzí škol na stanicích HZS krajů,
- příprava nebo spolupodílení na tvorbě učebnic a příruček pro výuku,
- vzdělávání učitelů v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí.

Za toto období se podařilo s mnoha školami navázat velice aktivní spolupráci, což se dnes odráží i na znalostech žáků a studentů těchto škol. V rámci vzdělávání učitelů se HZS ČR podařilo proškolit do roku 2011 celkem 14 600 učitelů. I přes toto poměrně vysoké číslo, není počet aktivních proškolených učitelů dostatečný. Je to způsobeno zejména vysokou fluktuací ve školství, ale i omezenými personálními a finančními možnostmi, kterými HZS ČR pro tuto činnost disponuje. Jako východisko z této situace se nabízí příprava budoucích učitelů v uvedené oblasti již na vysokých školách.

Problematika ochrany člověka za mimořádných událostí je zakotvena i v rámcových vzdělávacích programech a její výuka probíhá na základních a středních školách, ovšem učitelé v současné době nejsou schopni tuto výuku správně uchopit a pracovat s ní. Postrádají

základní znalosti předmětné problematiky, dostatečnou přípravu a povědomí, kde čerpat potřebné informace.

Na základě výše uvedeného a ve vazbě na zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, kdy došlo ke změně systému kurikulárních dokumentů (nově problematika OČMU obsažena v rámcových vzdělávacích programech), byla tato potřeba zahrnuta jako úkol do Harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, jenž je součástí materiálu Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (schválena usnesením vlády ze dne 25. února 2008 č. 165).

K plnění zmíněného úkolu vznikla mezíresortní pracovní skupina složená z odborníků z dotčených ministerstev. Gesce byla stanovena Ministerstvu vnitra (OČMU) v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem zdravotnictví (péče o zdraví) a Ministerstvem dopravy (dopravní výchova). Skupina se následně dohodla na společném postupu vzhledem k vzájemnému prolínání a úzkým souvislostem mezi problematikami, což odhalila i „Analýzy stávající situace v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy“, která mimo jiné poukázala na řadu nedostatků:

- výsledek vzdělávacích procesů nepřináší očekávaný efekt,
- práce institucí zabývajících se předmětnou problematikou je nejednotná,
- nesystémovost v edukaci problematiky,
- přes veškeré snahy je prevence a příprava stále podceňována.

Jedním z kroků vedoucích ke zlepšení, je i zavedení vzdělávání budoucích učitelů v předmětných oblastech přímo na vysokých školách. Proto byla zahájena práce na tvorbě studijního základu, jenž by byl implementován do vzdělávacích programů vysokých škol, které se věnují přípravě budoucích učitelů. Vzhledem k závěrům analýzy se členové skupiny dohodli, že v tomto studijním základě budou zahrnuty všechny tři výše uvedené problematiky.

K jeho tvorbě skupina navázala spolupráci s vybranými pedagogickými fakultami a dalšími vysokými školami připravujícími budoucí učitele. Ze společné spolupráce, která přinesla obohacení o znalosti a zkušenosti z didaktického pohledu, vyplynula potřeba vytvořit studijní základy pro více cílových skupin:

- Studijní základ I - určen pro všechny budoucí učitele napříč obory jako určitý vědomostní základ (základní dovednosti a znalosti, jak předcházet mimořádným událostem a jak ochránit sebe a svěřené žáky v případě jejího vzniku),

- Studijní základ II - určen pro studenty oboru Výchova ke zdraví (rozvinuté základní znalosti a dovednosti, včetně schopnosti předat nabyté informace dalším subjektům),
- Studijní základ III - určen studentům jedno a dvouoborových studijních programů zaměřených na ochranu obyvatelstva v aprobaci s dalším studijním předmětem (rozvinuté základní znalosti a dovednosti, včetně schopnosti předat nabyté informace dalším subjektům).

K odborné přípravě učitele by měly nepochybně patřit i základní znalosti a dovednosti z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, včetně informací o možných hrozbách v demokratické společnosti, péče o zdraví a dopravní výchovy ve vztahu k výkonu učitelského povolání (Studijní základ I). Aby byla ve škole zabezpečena řádná výuka uvedených problematik a zajištěna jejich odpovídající koordinace, je potřebné k tomu dobře připravit odpovídající odborníky (Studijní základy II a III). Rovněž musí existovat možnost se v této oblasti dále vzdělávat, proto je plánováno vytvoření Studijního základu pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Studijní základ IV), jehož tvorba bude zahájena na základě zkušeností s implementací Studijních základů I až III a realizací výuky v pregraduální přípravě učitelů.

Intenzivní spoluprací s vysokými školami bylo následně zjištěno, že problematika dopravní výchovy se na pedagogických fakultách v současné době vyučuje a fakulty se jí věnují v dostatečné míře.

Dopravní výchova bývá na pedagogických fakultách zařazována zpravidla do studijního programu oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy, především do povinných studijních předmětů¹ zaměřených na didaktiku prvouky, nebo je vyučována jako samostatný didakticky zaměřený studijní předmět. Dále bývá na některých fakultách vypisována, jako samostatný volitelný studijní předmět² v rámci oboru Učitelství pro základní školy. Studijní předměty takto tematicky zaměřené zahrnují cíle a metody dopravní výchovy na daném stupni základního vzdělávání, obsahují psychologické a právní aspekty dopravní výchovy a její možnosti začlenění do výuky. K tomu je pro studenty připravována řada didaktických seminářů a praxe. V rámci oboru Výchova ke zdraví je dopravní výchova podrobně vyučována v souvislosti s prevencí dětských úrazů.

¹ *Povinný studijní předmět* - předmět, jehož absolvování je závazné a nutné pro další studium, včetně předepsaného ukončení. Jeho obsah bývá součástí závěrečné státní zkoušky [Zdroj: <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/>].

² *Volitelný studijní předmět* - předmět, který není součástí povinného bloku pro určité studium a student jeho absolvováním neplní žádnou povinnost či podmínku, absolvuje ho čistě ze svého zájmu [Zdroj: <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/>].

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity ve spolupráci s Ministerstvem dopravy dlouhodobě řeší systematickou sérii metodických materiálů, pomůcek a prostředků pro dopravní výchovu. Zároveň tato fakulta získala v letech 2000-2005 finanční podporu od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) pro podporu dopravní výchovy ve vzdělávání učitelů s názvem „Podpora dopravní výchovy ve vzdělávacích programech učitelů 1. stupně ZŠ“, v nichž byly zpracovány obsahové programy systematicky organizovaných kurzů. Z tohoto byl na fakultě zaveden studijní předmět Dopravní výchova pro učitele 1. st. ZŠ, který byl akreditován a jako obligatorní se od r. 1998 studuje v prezenčním i kombinovaném studiu (rozsah výuky 1 semestr).

Současně bylo fakultou v rámci 8 akreditovaných periodických kurzů celoživotního vzdělávání učitelů pro kvalifikaci v dopravní výchově vyškoleny cca 150 učitelů ZŠ Jihomoravského kraje, kteří se stali metodiky dopravní výchovy.

Stejná tematika je již sedmým rokem řešena v rámci fakultního výzkumného záměru Škola a zdraví pro 21. století a na každoroční konferenci k výzkumnému záměru má sekce pro dopravní výchovu samostatnou sekci, z jejíhož jednání byly vydány 3 samostatné sborníky příspěvků.

Z těchto důvodů je tato problematika ve Studijním základu I cíleně zaměřena na výkon učitelského povolání, do Studijního základu II není vzhledem k výše uvedenému začleněna, v plném rozsahu ale zůstává ve Studijním základu III.

Návrhy implementace jednotlivých studijních základů do vzdělávacích programů vysokých škol

1) Studijní základ I

Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví (§ 29 zákona 561/2004 Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů). Každý učitel by proto měl mít základní znalosti a dovednosti na takové úrovni, aby dokázal nejenom předcházet mimořádným událostem, ale aby v případě potřeby adekvátně ochránil nejenom sebe, ale především svěřené žáky, studenty. Proto by měl každý budoucí učitel absolvovat základní výuku v oblastech OČMU, péče o zdraví, dopravní výchovy ve vztahu k výkonu jeho povolání a zároveň by měl být informován o možných

hrozbách v demokratické společnosti. Aby bylo zajištěno, že tuto přípravu absolvují všichni studenti na fakultách připravujících učitele a vychovatele napříč obory, doporučujeme implementovat danou problematiku do studijních předmětů společného základu všech akreditovaných studijních programů.

Jako možné řešení navrhujeme vytvořit samostatný povinný studijní předmět, nebo jednotlivé Studijní základy implementovat do obsahově korespondujícího povinného studijního předmětu, vhodně koncipovat nabídku povinně volitelných³ studijních předmětů tak, aby mělo možnost si danou problematiku osvojit co nejvíce studentů. Konečnou podobu implementace studijního předmětu, vzhledem ke konkrétním podmínkám (tj. k cílům a obsahu jednotlivých studijních programů zaměřených na vzdělávání učitelů mateřských škol, základních škol či středních škol), si zvolí každá vysoká škola samostatně.

Předmět lze do studijního programu/oboru zahrnout:

- okamžitě (dle podmínek Akreditační komise pro případné změny ve studijním programu a jeho studijním oboru bez nutnosti informování, resp. projednání těchto změn v Akreditační komisi lze změny ve studijním programu nebo jeho studijním oboru měnit splňuje-li podmínku jejich obsahové a časové návaznosti, přitom - zařazení nového studijního předmětu má zdůvodnění spočívající v lepším splnění požadavků na profil absolventa příslušného studijního programu),
- v rámci řízení o udělení akreditace,
- v rámci řízení o prodloužení akreditace.

2) Studijní základ II

Absolvent/-ka studia oboru Výchova ke zdraví by měl být schopen v praxi koordinovat, řídit a realizovat aktivity orientované na výchovu ke zdraví. V současnosti jsou v povinných předmětech studijního programu často zahrnuty základní struktury disciplín, které svým významem ovlivňují a podporují zdravý životní styl člověka. V některých případech je však opomíjeno samotné předcházení rizikům, které mohou zdraví a život ohrozit v případě mimořádných událostí.

³ *Povinně-volitelný studijní předmět* - předmět, který je součástí povinného bloku předmětů, z kterého musí student absolvovat předměty o určité minimální kreditové hodnotě – tj. nemusí absolvovat všechny, ale vybere si podle svého zájmu tak, aby splnil předepsaný počet kreditů [Zdroj: <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/>].

Z tohoto důvodu doporučujeme rozšířit výuku studentů studijního oboru Výchova ke zdraví o Studijní základ II, díky kterému absolventi budou komplexně obeznámeni s problematikou ochrany člověka v oblasti běžných rizik, rizik způsobených mimořádnou událostí, s informacemi o možných hrozbách v demokratické společnosti a s oblastí péče o zdraví, s možností výchovného působení na žáky, dospívající i dospělé a umožní zvládat koordinaci výuky předmětné problematiky na základní/střední škole. Dále bude v případě potřeby schopen tyto znalosti předat učitelům s jiným zaměřením jejich praxe.

Jako optimální řešení navrhujeme vytvořit povinný studijní předmět, tak aby bylo zaručeno, že jej absolvuje plný počet studentů. Konečnou podobu implementace studijního předmětu, vzhledem ke konkrétním podmínkám, si zvolí každá vysoká škola samostatně.

3) Studijní základ III

Absolvent/-ka jedno nebo dvouoborového studia zaměřeného na ochranu obyvatelstva v aprobaci s dalším studijním předmětem by měl být schopen aplikovat nabyté znalosti a dovednosti ve vzdělávání v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí na různých typech škol a v dalších vzdělávacích zařízeních. Současně však může vykonávat práci ve veřejné správě, nebo v soukromém sektoru jako pracovník v oblasti obrany, ochrany a bezpečnosti. V tomto případě Studijní základ III tvoří výchozí učební osnovu, kterou lze dále rozšířit dle možnosti škol.

Studijní základ III v sobě zahrnuje problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí, včetně informací o možných hrozbách v demokratické společnosti, problematiku péče o zdraví a dopravní výchovy. Zároveň absolventy vybaví znalostmi, které jim umožní tvorbu i realizaci programů předmětných problematik a volnočasových aktivit a v případě potřeby bude tyto znalosti schopen předat učitelům s jiným zaměřením jejich praxe. Příprava Studijního základu III byla konzultována se zástupci vybraných fakult, které mají tento obor v současnosti ve své nabídce studijních oborů.

Na základě výše uvedeného navrhujeme začlenit obsah Studijního základu III do výuky uvedeného oboru, pokud již ve výuce není zaveden. Konečnou podobu implementace, vzhledem ke konkrétním podmínkám, si zvolí každá vysoká škola samostatně.

Implementace Studijních základů do výuky vysokých škol bude probíhat postupně, kdy mohou být zahrnovány do nových studijních programů, které budou předkládány k akreditaci nebo do studijních programů, nebo které budou formou žádosti o prodloužení akreditace předkládány Akreditační komisi.

Aby bylo možné zajistit v celorepublikovém rozsahu implementaci uvedených studijních základů, doporučuje se vypracovat žádost pro předsedkyni Akreditační komise o jejich zohledňování při posuzování studijních programů zaměřených na vzdělávání budoucích pedagogů. Spolupráce Akreditační komise s pracovníky erudovanými v předmětných problematikách se předpokládá.

Současný stav

Již v současné době některé vysoké školy zareagovaly na změnu vzdělávacích dokumentů a potřebu vzdělávat učitele i v těchto oblastech. Jedná se především o zavedení výuky do studijních programů oborů - Výchova ke zdraví; Tělesná výchova a Ochrana obyvatelstva. Studijní předmět byl nejčastěji implementován do výuky jako volitelný a povinně-volitelný. Seznam vysokých škol s obory, v kterých se předmětná problematika vyučuje, je obsažen v tabulce č. 1.

Vysoká škola	Fakulta	Název studijního	Typ studijního programu	Název studijního oboru	Druh studijního předmětu
<i>Univerzita Karlova v Praze</i>	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání	Povinné studijní předměty: Ochrana za mimořádných událostí a První pomoc
<i>Univerzita Karlova v Praze</i>	Pedagogická	Učitelství pro SŠ	navazující magisterský	Učitelství pro SŠ a 2. st. ZŠ – výchova ke zdraví	Povinný studijní předmět: Prevence zdravotních rizik, Povinně volitelný: Bezpečnost a ochrana zdraví
<i>Univerzita Karlova v Praze</i>	Pedagogická	Specializace v pedagogice Učitelství pro SŠ Učitelství 1. st. ZŠ	bakalářský navazující magisterský magisterský	Společný základ	Volitelné studijní předměty (několik pro prezenční i kombinovanou formu studia)
<i>Univerzita Karlova v Praze</i>	Tělesné výchovy a sportu	Tělesná výchova a sport	bakalářský	Tělesná výchova a sport Studijní směr: Ochrana obyvatelstva	Povinné studijní předměty a povinně volitelné studijní předměty (8 studijních předmětů)
<i>Univerzita Karlova v Praze</i>	Tělesné výchovy a sportu	Tělesná výchova a sport	navazující magisterský	Tělesná výchova a sport Studijní směr: Ochrana obyvatelstva	Povinné studijní předměty a povinně volitelné studijní předměty (5 studijních předmětů)
<i>Univerzita Palackého v Olomouci</i>	Pedagogická	Učitelství pro základní školy	navazující magisterský	Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základních škol	Samostatný povinný studijní předmět
<i>Univerzita Palackého v Olomouci</i>	Tělesné kultury	Tělesná výchova a sport	bakalářský	Ochrana obyvatelstva	V rámci povinného studijního předmětu „Ochrana obyvatel a udržitelný rozvoj“
<i>Západočeská univerzita v Plzni</i>	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví	V rámci povinného studijního předmětu Propedeutika výchovy ke zdraví
<i>Ostravská univerzita v Ostravě</i>	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání	V rámci výuky „Rizika ohrožující zdraví“

Tabulka č.1

Studijní základy

Obsah

Studijní základ Istr. 10 - 11

Studijní základ IIstr. 12 - 14

Studijní základ IIIstr. 15 - 19

Studijní základ I

1. Charakteristika studijního základu I

Studijní základ I je určen všem studentům fakult připravujících učitele, bez ohledu na jednotlivé programové zaměření.

2. Cíle vzdělávání

Cílem programu je připravit absolventy/-tky účinně reagovat na vzniklé běžné rizikové i mimořádné události související s výkonem jejich povolání, tj. budou schopni v případě mimořádné události adekvátně ochránit sebe a žáky.

3. Kompetence absolventa/-tky

Po absolvování Studijního základu I získá absolvent/-ka základní znalosti a dovednosti v oblasti běžných rizikových situací v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí a v péči o zdraví, současně získá informace o možných hrozbách v demokratické společnosti, které souvisí s výkonem jeho povolání.

Zná charakteristiku základních složek integrovaného záchranného systému.

Rozpozná varovný signál a ví co dělat po jeho zaznění.

Je připraven adekvátně reagovat v případě vzniku běžné rizikové situace, případně jí předcházet.

Je připraven adekvátně reagovat v případě vzniku mimořádné události.

Je připraven adekvátně reagovat v případě nařízení evakuace.

Ví, jak předcházet požáru a v případě vzniku požáru ví, jak se zachovat.

Ovládá základy dopravní výchovy ve vztahu k výkonu učitelského povolání.

Ovládá zásady volání na tísňovou linku.

Ovládá zásady i poskytování první pomoci.

Vysvětlí význam ozbrojených sil v demokratické společnosti a význam přípravy občanů k obraně.

Ví, kde získat další potřebné informace z oblastí ochrany člověka za mimořádných událostí a péče o zdraví, včetně informací o možných hrozbách v demokratické společnosti.

Studijní základ I

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí

- 1.1. *Mimořádné události – klasifikace mimořádných událostí; možná ohrožení; jak lze předcházet vzniku mimořádných událostí, jak být připraven a jak reagovat v případě kdy mimořádná událost nastane a co učinit po jejím skončení; nejfrekventovanější mimořádné události v ČR; terorismus (základní charakteristika, zásady chování)*
- 1.2. *IZS – základní a ostatní složky IZS a jejich koordinace; zapojení právnických a fyzických osob do záchranných a likvidačních prací*
- 1.3. *Požární prevence – hasicí přístroje, jejich druhy a zásady správného použití; principy předcházení požárům; sebe uhašení a hašení hořící osoby*
- 1.4. *Ochrana obyvatelstva*
 - 1.4.1. *Varování – druhy signálů, jak se zachovat v případě signalizace „Všeobecná výstraha“*
 - 1.4.2. *Ukrytí – definice; rozdíl pojetí ukrytí; stálé a improvizované úkryty*
 - 1.4.3. *Individuální ochrana – prostředky individuální a improvizované ochrany*
 - 1.4.4. *Evakuace – co dělat v případě jejího nařízení a zásady opuštění bytu; evakuační a přijímací střediska; evakuační zavazadlo; označení uzávěrů médií a východů*
- 1.5. *Základní identifikace cizího prostředí – možná rizika spojená s pořádáním školních aktivit mimo budovu školy*
- 1.6. *Tísňová volání*
 - 1.6.1. *Důležitá telefonní čísla tísňového volání*
 - 1.6.2. *Zásady volání na tísňovou linku*
- 1.7. *Legislativa - zákon č. 239/2000 Sb., o IZS a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů*
- 1.8. *Kde získat potřebné informace z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí*
 - 1.8.1. *www stránky dotčených institucí a dalších organizací, které se věnují uvedené problematice*
 - 1.8.2. *Instituce a organizace, kde lze získávat další potřebné informace*

2. Význam ozbrojených sil v demokratické společnosti

- 2.1. *Úkoly ozbrojených sil při řešení krizových situací nevojenského charakteru a při řešení krizových situací vojenského charakteru*
- 2.2. *Příprava občanů k obraně státu a její význam pro společnost*
- 2.3. *Kde získat potřebné informace o významu ozbrojených sil v demokratické společnosti*
 - 2.3.1. *www stránky dotčených institucí a dalších organizací, které se věnují uvedené problematice*
 - 2.3.2. *Instituce a organizace, kde lze získávat další potřebné informace*

3. Péče o zdraví

- 3.1. *Prevence v péči o zdraví, bezpečné chování v různých životních situacích a různých prostředcích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel*
- 3.2. *První pomoc – klasifikace poranění při hromadném zasažení obyvatel, nemoci, úrazy a jejich prevence, akutní stavy*
- 3.3. *Praktické nácviky poskytování první pomoci se zaměřením na nácvik kardiopulmonální resuscitace*
- 3.4. *Základy psychologické první pomoci, zvládnání davové psychózy*
- 3.5. *Vztah žáků k fyzickému i duševnímu zdraví, posílení rozumové a citové vazby k dané problematice a rozvinutí praktických dovedností, které určují zdravý životní styl a kvalitu budoucího života v dospělosti; praktická výuka a ověření*
- 3.6. *Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů*
- 3.7. *Kde získat potřebné informace o péči o zdraví*
 - 3.7.1. *www stránky dotčených institucí a dalších organizací, které se věnují uvedené problematice*
 - 3.7.2. *Instituce a organizace, kde lze získávat další potřebné informace*

4. Dopravní výchova

- 4.1. *Pedagogické aspekty řešení bezpečné (nejvhodnější) cesty do školy*
- 4.2. *Pohyb ve skupině*
- 4.3. *Jízda ve skupině*
- 4.4. *Právní odpovědnost pedagoga ve škole a mimo školu z hlediska dopravních úrazů dětí*
- 4.5. *Bezpečné chování skupiny v dopravním prostředí*
- 4.6. *Bezpečné chování skupiny na zastávce, nástupišti*

Studijní základ II

1. Charakteristika Studijního základu II

Studijní základ II je určen studentům pedagogických fakult, kteří studují obor výchova ke zdraví.

2. Cíle vzdělávání

Cílem programu je připravit odborníka, který bude mít dokonalou orientaci v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající i dospělé. Zároveň bude ovládat základy péče o zdraví a získá informace o možných hrozbách v demokratické společnosti.

3. Kompetence absolventa/-tky

Po absolvování studijního základu II absolvent/-ka bude schopen/-na vzdělávat a připravovat žáky v oblasti ochrany obyvatelstva, péči o zdraví a informovat žáky o možných hrozbách v demokratické společnosti. Osvojí si znalosti a dovednosti, které bude schopen/-na aplikovat ve vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a v případě vzniku běžné rizikové situace i mimořádné události bude připraven adekvátně reagovat. Dále dokáže zvládat koordinaci výuky předmětné problematiky na základní/střední škole. V případě potřeby bude tyto znalosti schopen předat učitelům s jiným zaměřením jejich praxe.

Studijní základ II umožní získat specifické znalosti z:

- *ochrany obyvatelstva a připravenosti na vzniklé běžné rizikové situace i mimořádné události, včetně znalostí zabezpečujících tvorbu i realizaci programů preventivně výchovné činnosti a volnočasových aktivit,*
- *péči o zdraví včetně znalostí zabezpečujících tvorbu i realizaci programů k jejímu procvičování,*
- *vysvětlí význam ozbrojených sil v demokratické společnosti a význam přípravy občanů k obraně.*

Studijní základ II

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí

1.1. Bezpečnostní systém ČR

1.2. Mimořádné události

1.2.1. Klasifikace mimořádných událostí

1.2.2. Mimořádné události vyvolané přírodními vlivy (záplavy a povodně, atmosférické poruchy)

1.2.3. Mimořádné události vyvolané činností člověka (havárie, terorismus a jiné hrozby)

1.2.4. Ostatní události

1.3. Požární prevence

1.3.1. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a jeho prováděcí předpisy, ve znění pozdějších předpisů

1.3.2. Principy předcházení požárům

1.3.3. Jak se chovat při požárním poplachu (upozornění na opuštění objektu)

1.3.4. Požár a jevy, které jej doprovází

1.3.5. Hasicí přístroje, jejich druhy a zásady správného použití

1.4. IZS

1.4.1. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

1.4.2. Základní složky IZS

1.4.3. Ostatní složky IZS

1.4.4. Koordinace činnosti složek IZS

1.4.5. Zapojení právnických a fyzických osob do záchranných a likvidačních prací

1.5. Krizové řízení

1.5.1. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

1.5.2. Vyhláška MŠMT 281/2001 Sb., kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

1.5.3. Krizové situace

1.5.4. Krizové stavy

1.5.5. Orgány pro řešení mimořádných událostí a krizových situací

1.5.6. Práva a povinnosti právnických a fyzických osob při krizových stavech, při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích, při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu

1.6. Ochrana obyvatelstva

1.6.1. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

1.6.2. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

1.6.3. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003

1.6.4. Varování

1.6.5. Signály

1.6.6. Evakuace

1.6.7. Ukrytí

1.6.8. Individuální ochrana

1.6.9. Nouzové přežití obyvatelstva, humanitární pomoc

1.6.10. Psychologická první pomoc a krizová intervence ve vztahu k mimořádné události

1.7. Tísňová volání

1.8. Chování v případě mimořádné události

1.8.1. Obecné zásady chování při vzniku mimořádné události

1.8.2. Kde získat informace o mimořádné události

1.8.3. Co dělat, když bude nařízena evakuace

1.8.4. Chování při živelních pohromách

1.8.5. Chování při haváriích s únikem nebezpečných látek

1.8.6. Chování při ostatních mimořádných událostech

1.8.7. Chování v případě nalezení podezřelých nebo nebezpečných předmětů

1.8.8. Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

2. Význam ozbrojených sil v demokratické společnosti

2.1. Význam členství v EU a NATO pro Českou republiku

2.2. Úkoly ozbrojených sil při řešení krizových situací nevojenského charakteru a při řešení krizových situací vojenského charakteru

2.3. Příprava občanů k obraně státu a její význam pro společnost

2.4. Kde získat potřebné informace o významu ozbrojených sil v demokratické společnosti

2.4.1. www stránky dotčených institucí a dalších organizací, které se věnují uvedené problematice

2.4.2. Instituce a organizace, kde lze získávat další potřebné informace

3. Péče o zdraví se specifikací na poskytování první pomoci

3.1. Preventivní péče o zdraví, bezpečné chování v různých životních situacích a různých dopravních prostředcích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel

3.2. První pomoc – klasifikace poranění při hromadném zasažení obyvatel, nemoci, úrazy a jejich prevence, akutní stavy

3.2.1. Zajištění základních životních funkcí při zástavě dechu, krevního oběhu a poruchách vědomí

3.2.2. Zajištění intoxikací a křečových stavů

3.2.3. Ošetření popálení a poleptání

3.2.4. Protišoková opatření - typy a známky šokových stavů, ošetření jednotlivých typů šokových stavů

3.2.5. Ošetření zlomenin

3.2.6. Stavění krvácení

3.3. Třídění postižených v místě mimořádné události, třídící karty, metoda START, spolupráce se základními složkami IZS

3.4. Vztah žáků ke zdraví, posílení rozumové a citové vazby k dané problematice a rozvinutí praktických dovedností, které určují zdravý životní styl a kvalitu budoucího života v dospělosti

3.5. Ochrana veřejného zdraví, základy hygienických a protiepidemických opatření

3.6. Osobní bezpečnost žáků – jak se chovat k sobě navzájem, ohrožení zdraví při hrách a mimoškolních aktivitách

3.7. Základy psychologické první pomoci, zvládnání davové psychózy

3.8. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

Studijní základ III

1. Charakteristika studijního základu III

Studijní základ III je určen studentům oboru Ochrany obyvatelstva v kombinaci s jiným studijním předmětem.

2. Cíle vzdělávání

Cílem programu je připravit odborníka, který bude zvládat dokonalou orientaci v problematice ochrany obyvatelstva a péče o zdraví, s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající i dospělé.

3. Kompetence absolventa/-tky

Zaměření studijního základu III je směřováno tak, aby budoucí absolvent/-ka byl/-a vybaven komplexními znalostmi z oblasti ochrany obyvatelstva.

V rámci studijního základu si osvojí znalosti a dovednosti, které bude schopen/-na aplikovat ve vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, dopravní výchovy a péče o zdraví, zároveň mu/jí budou předány informace o možných hrozbách v demokratické společnosti. Na základě osvojených znalostí a dovedností zvládne koordinaci výuky předmětných problematik na různých typech škol a v dalších vzdělávacích zařízeních. Dále bude vybaven/-a znalostmi pro tvorbu i realizaci programů předmětných problematik a volnočasových aktivit. V případě potřeby bude tyto znalosti schopen předat učitelům s jiným zaměřením jejich praxe.

Orientuje se v základní legislativě v uvedené oblasti.

Dovede analyzovat nebezpečí v oblasti běžné rizikové situace i mimořádné události a v případě jejich vzniku bude připraven/-a adekvátně reagovat.

Vysvětlí význam ozbrojených sil v demokratické společnosti a význam přípravy občanů k obraně.

Vzhledem k rozsahu programu je absolvent/-ka schopen/-na vykonávat práci i v různých funkcích ve veřejné správě v oblasti ochrany obyvatelstva.

Studijní základ III

1. *Mimořádné události*

- 1.1. *Klasifikace mimořádných událostí*
- 1.2. *Mimořádné události vyvolané přírodními vlivy*
- 1.3. *Mimořádné události vyvolané činností člověka*
- 1.4. *Ostatní události*

2. *Požární prevence*

- 2.1. *Legislativní základ požární prevence*
- 2.2. *Hoření*
- 2.3. *Požár a elementární teorie hašení*
- 2.4. *Hasicí přístroje*
- 2.5. *Požárně bezpečnostní zařízení*

3. *IZS*

- 3.1. *Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*
- 3.2. *Základní složky IZS*
- 3.3. *Ostatní složky IZS*
- 3.4. *Koordinace činnosti složek IZS*
- 3.5. *Zapojení právnických a fyzických osob do záchranných a likvidačních prací*

4. *Krizové řízení*

- 4.1. *Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů*
- 4.2. *Vyhláška MŠMT 281/2001 Sb., kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů*
- 4.3. *Krizové situace*
- 4.4. *Krizové stavy*
- 4.5. *Orgány pro řešení mimořádných událostí a krizových situací*
- 4.6. *Práva a povinnosti právnických a fyzických osob při krizových stavech*

5. *Krizový management*

- 5.1. *Základy teorie krizového managementu*
- 5.2. *Bezpečnost a bezpečí jako duální prvky*
- 5.3. *Principy a základy bezpečnostního systému a krizového řízení ČR*
- 5.4. *Přehled historického vývoje*
- 5.5. *Pojmy pro oblast bezpečnosti a krizového řízení*
- 5.6. *Fáze řízení za krizové situace*
- 5.7. *Plánování pro zajištění bezpečnosti území v NATO, EU a ČR*
- 5.8. *Plánování pro zajištění bezpečnosti a udržitelný rozvoj v ČR (územní, krizové, povodňové, havarijní a pro další mimořádné události a krizové situace)*
- 5.9. *Metody pro podporu řízení a rozhodování*
- 5.10. *Psychologie krizového řízení*
- 5.11. *Právní normy pro podporu řízení bezpečnosti a rozvoje území*
- 5.12. *Právní normy mající vztah k bezpečnosti a krizovému řízení*

6. *Analýza ohrožení*

- 6.1. *Živelní a jiné pohromy, interakce a vnitřní vazby*
- 6.2. *Charakteristiky území a jeho zranitelnosti*
- 6.3. *Identifikace a diagnostika možných mimořádných událostí a krizových situací*
- 6.4. *Deterministické a pravděpodobnostní metody pro stanovení rizika, základní přístupy k modelování rizika*
- 6.5. *Prevence zaměřená na redukci rizika u zdroje, zdokonalování prostředků zásahu a záchrany*
- 6.6. *Hodnocení vybraných rizik včetně legislativních požadavků na prevenci v EU a na národní úrovni*
- 6.7. *Obecný postup posouzení integrálního rizika území s ohledem na potřeby kompetentních správních územních orgánů pro zabezpečení udržitelného rozvoje regionu*
- 6.8. *Řízení rizik a řízení bezpečnosti území*
- 6.9. *Případové studie sloužící k demonstraci konkrétních metod a postupů pro vypořádání s riziky*

7. Ochrana obyvatelstva

- 7.1. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 7.2. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva
- 7.3. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003
- 7.4. Varování a vyrozumění
- 7.5. Evakuace
- 7.6. Ukrytí
- 7.7. Individuální ochrana
- 7.8. Vznik a vývoj ochrany obyvatelstva v ČR a v zahraničí
- 7.9. Nouzové přežití a humanitární pomoc
- 7.10. Psychologická první pomoc a krizová intervence ve vztahu k mimořádné události
- 7.11. Zdravotnická rizika a jejich řešení
- 7.12. Monitorování radiační situace
- 7.13. Zásady dekontaminace používané prostředky,
- 7.14. Ochrana obyvatelstva ve specifických podmínkách
- 7.15. Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů

8. Chování v případě mimořádné události

- 8.1. Obecné zásady chování při vzniku mimořádné události
- 8.2. Kde získat informace
- 8.3. Tísňová volání
- 8.4. Chování v případě zaznění sirén s varovným signálem „Všeobecná výstraha“
- 8.5. Co dělat, když bude nařízena evakuace
- 8.6. Příprava evakuačního zavazadla
- 8.7. Zásady opuštění bytu v případě nařízené evakuace
- 8.8. Chování při živelních pohromách
- 8.9. Chování při haváriích s únikem nebezpečných látek
- 8.10. Chování při ostatních mimořádných událostech
- 8.11. Chování v případě nalezení podezřelých nebo nebezpečných předmětů
- 8.12. Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

9. Význam ozbrojených sil v demokratické společnosti

- 9.1. Význam členství v EU a NATO pro Českou republiku
- 9.2. Úkoly ozbrojených sil při řešení krizových situací nevojenského charakteru a při řešení krizových situací vojenského charakteru
- 9.3. Příprava občanů k obraně státu a její význam pro společnost
- 9.4. Kde získat potřebné informace o významu ozbrojených sil v demokratické společnosti
 - 9.4.1. www stránky dotčených institucí a dalších organizací, které se věnují uvedené problematice
 - 9.4.2. instituce a organizace, kde lze získávat další potřebné informace

10. Péče o zdraví

- 10.1. Zdravotní prevence, bezpečné chování v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel
- 10.2. První pomoc – klasifikace poranění při hromadném zasažení obyvatel, nemoci, úrazy a jejich prevence, akutní stavy
 - 10.2.1. Zajištění základních životních funkcí při zástavě dechu, krevního oběhu a poruchách vědomí
 - 10.2.2. Zajištění intoxikací a křečových stavů
 - 10.2.3. Ošetření popálení a poleptání
 - 10.2.4. Protišoková opatření - typy a známky šokových stavů, ošetření jednotlivých typů šokových stavů
 - 10.2.5. Ošetření zlomenin
 - 10.2.6. Stavění krvácení

- 10.3. Třídění postižených v místě mimořádné události, třídící karty, metoda START, spolupráce se základními složkami IZS
- 10.4. Vztah žáků ke zdraví, posílení rozumové a citové vazby k dané problematice a rozvinutí praktických dovedností, které určují zdravý životní styl a kvalitu budoucího života v dospělosti
- 10.5. Ochrana veřejného zdraví, základy hygienických a protiepidemických opatření
- 10.6. Psychologická první pomoci a krizová intervence, zvládání davové psychózy
- 10.7. Osobní bezpečnost žáků – jak se chovat k sobě navzájem, ohrožení zdraví při hrách a mimoškolních aktivitách
- 10.8. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

11. Dopravní výchova

11.1. Chodec

- 11.1.1. Bezpečné chování dětí v silničním provozu
- 11.1.2. Bezpečné přecházení silnice v každé situaci
- 11.1.3. Pomoc při přecházení (starším osobám, handicapovaným, mladším)
- 11.1.4. Předvídání nebezpečné situace v dopravě
- 11.1.5. Bezpečná místa pro volnočasové aktivity
- 11.1.6. Pedagogické aspekty řešení bezpečné (nejvhodnější) cesty do školy
- 11.1.7. Orientace v cizím prostředí
- 11.1.8. Pohyb ve skupině
- 11.1.9. Význam světelných signálů
- 11.1.10. Chování za snížené viditelnosti
- 11.1.11. Chůze přes přejezd bez závor i se závorami
- 11.1.12. Reflexní doplňky
- 11.1.13. Rozlišení mezi druhy silnic [A1]
- 11.1.14. Pohyb s mapou

11.2. Dopravní prostředky

- 11.2.1. Bezpečné používání zádržného systému
- 11.2.2. Autosedačky pro děti
- 11.2.3. Bezpečné chování v prostředku hromadné dopravy
- 11.2.4. Bezpečné chování v automobilu
- 11.2.5. Bezpečné chování na zastávce, nástupišti
- 11.2.6. Druhy hromadné dopravy

11.3. Jízda na kole, skateboardu, in-line bruslích, koloběžce

- 11.3.1. Povinné vybavení jízdního kola
- 11.3.2. Kontrola vybavení prostředku
- 11.3.3. Kontrola bezpečnostních prvků prostředku
- 11.3.4. Význam dopravních značek
- 11.3.5. Přednost v jízdě na křižovatce
- 11.3.6. Používání ochranného vybavení
- 11.3.7. Správné odbočování a dávání znamení
- 11.3.8. Bezpečné řazení v provozu
- 11.3.9. Jízda na bezpečném místě a proč
- 11.3.10. Ohleduplnost při jízdě
- 11.3.11. Jízda ve skupině

11.4. Znalost pravidel silničního provozu

- 11.4.1. Chování v případě dopravní nehody
- 11.4.2. Vysvětlení pravidel silničního provozu
- 11.4.3. Vozidla se zvláštními výstražnými znameními a reakce na tyto signály

11.5. Pedagogicko-psychologické aspekty dopravní výchovy

11.6. Sociální a zdravotní aspekty dopravní výchovy v souvislosti s dopravní nehodovostí

11.7. Legislativní základy dopravní výchovy

- 11.7.1. Usnesení vlády ČR ze dne 19. prosince 2008 č. 1584 o Revizi a aktualizaci národní strategie bezpečnosti silničního provozu
- 11.7.2. Zákon 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 11.7.3. Právní odpovědnost pedagoga ve škole a mimo školu z hlediska dopravních úrazů dětí

11.8. Prostor pro dopravní výchovu ve školských dokumentech - RVP

11.9. Schopnost rozeznat nebezpečná místa

11.10. Dětská dopravní hřiště a jejich pedagogické, organizační a ekonomické aspekty, flexibilní dětská dopravní hřiště

- 11.11. *10 pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích*
- 11.12. *Účast v silničním provozu*
 - 11.12.1. *Chápání dopravního provozu jako řízeného systému*
 - 11.12.2. *Morální a právní odpovědnost chování a jednání, aktivní přístup k bezpečnosti provozu*
 - 11.12.3. *Uplatňování zásad účelného a bezpečného chování a jednání, aktivní přispívání k bezpečnosti provozu*
 - 11.12.4. *Negativní vlivy dopravy na životní prostředí a možnosti jeho ochrany*
 - 11.12.5. *Obecné zásady předcházení dopravních nehod*
 - 11.12.6. *Úrazy dětí a mládeže v souvislosti s dopravou*

12. Kde získat další potřebné informace

- 12.1. *www stránky*
- 12.2. *Instituce a organizace, kde lze získávat informace*
- 12.3. *Informační systémy veřejné správy*

13. Bezpečnostní politika a prevence kriminality

- 13.1. *Právní normy a opatření ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti*
- 13.2. *Terorismus*
- 13.3. *Spolupráce veřejné správy, soukromého sektoru a občanů při zajišťování bezpečnosti*

14. Ekonomika krizových situací

- 14.1. *Obecné principy fungování a řízení veřejného sektoru*
- 14.2. *Věcné zdroje pro řešení krizových situací*
- 14.3. *Obranné a civilní nouzové plánování*
- 14.4. *Hospodářská opatření pro krizové stavy*
- 14.5. *Zásady financování opatření k řešení krizových situací a k obnově území*
- 14.6. *Legislativa a postupy pro podporu stanovení náhrad při obnově území po živelních a jiných pohromách*

15. Pomůcky a pomoc při výuce

- 15.1. *Výukové programy*
- 15.2. *Metodické materiály*

16. Základní právní předpisy pro resorty podílející se na zajištění bezpečnosti, udržitelném rozvoji území a krizovém řízení